حەسەن زیرەک وەک ئەفسانەبێژێک .. دکتۆر مەولود ئیبراهیم حەسەن

حەسەن زیرەک هونەرمەندێکی زۆر هونەربوو، جگە لە دەنگخۆشی و شاعیری و ئاوازدانەری و خاوەن گوتنیکی پڕئاواز و هەمەڕەنگیش بوو، گۆرانی بە زمانی کوردی و زۆربەی شێوە زارەکانی گوتووە، هەروەها بە زمانی(فارسی و ئازەری و ترکمانی و ئەرمەنی و عەرەبی)یش گۆرانی گوتووە ، شارەزاییەکی باشی هە بووە لە ناسێنی ئامێرە مۆسیقییەکان ، لە کتێبەکەی (چریکەی کوردستان ، چ ١٩٦٦) بە شێعر زۆر بە سەرکەوتوویی باسی دەنگ و تایبەتمەندییەکانی ژمارەیەکی زۆر لە ئامێر مۆسیقییە ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاواییەکان دەکات، دەفلێدەرێکی کەم وێنە بوو.(١) ئەکتەری شانۆبووەو لە سلێمانی هاوبەشی چەندین شانۆگەری کردووە ! وەک ئەکتەرو گۆرانیبێژ ، لە ڕادیۆی کرماشان هاوکاری چەند بەرنامەیەکی کردووە ، ئەویش بە ئەکتەری و گۆرانیبێژی ! میدیای زێندی باسی ئەوە دەکات کە زیرەک لە بەرنامەی (ئەمەو گوێگرەکان) هاوکاری کردووە ، هە روەها لە تەمسیلێکی ڕادیۆیی شەش ئەلقەیی هاوبەشی کردوون . بەداخەوە ئەو تۆمارکراوانە تا ئێستا بێ سەرو شوێنن ! جگە لەوەش هە رکاریکی کردبێت ..سەرکەوتوانەو هونەرمەندانە کردوویەتی، میرزاکەریم خۆشناو دەڵی: کە سەرتا(کانی مەلا ئەحمەد) ی وەرگرت بۆ ئەوەی کاری تێدا بکات، کانییەکە دەورو بەری زۆر پیس و ناریک بوو، جێی وەستان و پاشماوەی ئاژەڵان بوو،زیرەک لەماوەیەکی کەم دا زیرەکانە وای لێکردبوو نەتدەناسیەوە! هێندە جوان و خۆش و ڕازاوە بوو. دیسان لە باسی (میوانخانەی سێ ئەستێرە) ییەکەی شاری سەقز ، هە ر میرزا کەریم دەگێڕێتەوە و دەڵێ: میوانخانەکەو چێشتخانەکەی زۆر پاک و خاوێن بوو شاگردەکان هە موو بەروێنکەیان بەستبوو!

هە روەها زیرەک پیاوێکی مەجلیس خۆش بووەو دەم و دوێکی شیرینی هە بووە ، بە ڕادیۆیەک کە قسەی کردووەو بەسەرهاتی گێڕاوەتەوە خەلک هێندەیان پێخۆش بووە ..خوازیاربوون هە ر قسەبکات و بەسەرهات بگێڕێتەوە! نەک گۆرانی بڵێ !! ، لەگەڵ ئەوەش پیاوێکی نوکتەچی بووەو خۆی نوکتەی سازکردووەو جوان و خۆشیش نوکتەی گێڕاوەتەوە . هێندە خۆشگۆو خۆش لوتف بووە ، کە بەسەرهاتە ناخۆشەکانی خۆشی گێڕاوەتەوە ، خەڵکی خستووەتە پێکەنین(٢) .

سەرەڕای هه موو ئەمانە (ئەفسانە بێژ) ێکی باشیش بووە (٣) ، لە ڤیدیۆیەکی چوار دەقیقەیی و چەند چرکەیی دا ، ئەفسانەیەک دەگێڕیتەوە بەناوی (ئەحمەدی بێ غەم!!)، بەداخەوە ساڵ و شوێنی گێرانەوەکە نازانین ، بەڵام، لەوەدەچێ لەساڵانی کۆتایی تەمەنی بێت ! چۆن لە کۆتایی ئەفسانەکە باسی مردنی خۆی دەکات دەڵێ: بەچی دەچێ بەستەریبم!! (٤) ئەو ئەفسانەیە ئەفسانەیەکی ناسراوو گرنگەو هه تا ڕادەیەکیش درێژە ، بەڵام ، زیرەک – لێرە لە ڤیدیۆکە دا- لە شوێنێک دەست پیدەکات کە زۆری لێ ڕۆیشتوووە(٥) ،لەوە دەچێ سەرەتاکەی کرتا بێت!

چەند دەقێکی ئەفسانەی ئەحمدی بێ غەم..

من خۆم بە منیداڵی گوێم لەم ئەفسانەیە بووە ، ئێستاش جیهانە سەیرو گۆڕانە کت و پڕو خۆشیە بێسنوورەکان و دیمە نە پڕ ترسەکانم دێتەوە بیر ، باغی پەریان و کلیلی چل ژوورو گرمەی دێوو هاژەی سیمورخ و شریق و باقی بروسکەو گرمەی گەوارەو شلپ و هۆڕی مەلەی پەریان لە نێو ئاوو گریان و پێکەنین دەروێشکانم لە گوێ دا دەژیێتەوە! ئەوەش دەزانم ، ئەحمەدی بێ گەم دواجار لە غەمان دەمرێ ! وەک کۆتاییەکەی ئەفسانەکەی زیرەک . بەڵام ، لە دەقەکەی کتێبی (ئەفسانەکان وادەگێڕنەوە) ی برای بەڕیز(دکتۆر عەبدوڵڵا خدر مەولوود)(٦) هێڵی حەقایەتەکەو کۆتاییەکە جیایە ! بەڵام ، بە مەزەندەی هه ردوو دوقەکە ، ئەوەی زیرەک دەیگێڕیتەوە ، کورتەیەکی کۆتاییەکەیەتی . هه رچەندە پاڵەوان ناوی (ئەحمەد) ە، بەڵام ، هێمای کۆنی ئەفسانە کە بۆ زەمانێکی زۆر دوور دەگەڕێتەوە، ئەوەتە لە دەقی زیرەک پەری یان ژنەکە بە ئەحمەد دەڵێ : تۆ ئەو خودایەی دەی پەرستی، تۆ خاتری ئەو شتەی دەیپەرستی ! ئەوە بۆمان ڕوون دەکاتەوە ، ئەفسانە بۆ زەمەنی پێش ئاینی ئیسلام و دوورتریش پێش ئایینە ئاسمانیەکان دەگەڕێتەوە،کە هێشتا ئایینی خودا پەرستی سەری هه ڵنەداوە ، بەڵام ، بە هۆی کاریگەری ئایینی ئیسلام لە نێو کوردان..ئەوەتا پاڵەوان ناوی محەمەدەو ژنە محەممەدیش بەو خوداییەی سوێند دەدات کە دەیپەرستێ !

ئەفسانەی: ئەحمەدی بێ غەم !!(٧)

ئەفسان□ بێژ: حەسەن زیرەک

(…) لەم ناوەدا ع□یاشی کرد ،ئەم لا ڕۆیی، ئەو لا ڕۆیی،دنیا بەدەس خۆی بوو، نە دەروێشی پێبکەنێ، نە دەروێشی بگرێێ ، هه ریاسێک ، ئایا بە هه ر ڕەنگێک ، ئایا هاودەردێک ، ئایا هاونشینێک، کەس نیە . ڕۆژێ دانیشتبوو زۆر بێ تاقەت بوو؛ ئایا من ئەو دەرکانە بۆ نەکەمەوە ؟ ئەم دەروێشانە خەرەفاون ! گا دەگرین گا پێدەکەنن!

وەڵڵا بە زاتی خوا دەیکەمەوە ؛ وتی دەرگای کردەوەو شەقەکی لەدا..کە کردیەوە ، شەقەکی لیدا لە جیاتی ئەوەی بیکاتەوە ، گوتی ؛ ئایا تە چی ؟ دەرگا کرایەوە، هەڵکەوت و چوارباغەکە ! نە بکەی نە بخەی تەماشای سایەی گەردنی بکەی ، – قسەی قەڵەی قەدیمی ! وادی بەوادی تەختی مورادی ، ئومەدوارم بەگونی بارگینمان نەکات ! ! (٨)
گوتی دەرگای کردەوە چووە ژوورە ، سەرەک ⌷⌷یی تەماشای کرد ، ئەڵڵاه ئەڵڵاه ! لەم باغ و حەدیقە عەجایبە!؟ سەرەک ⌷⌷یشت ئەیویست بگەڕێتەوە ، عوقابەک ، بەقەولی ئەمە دەکاتە سیمرخی قەدیم ؛ شیزەکی پەیداکردوئەحمەدی بردوو ⌷⌷ی، هەی بەرم دە ، هەی دەتکوژم ! هەی فلان ، فایدەی نەبوو بردی و ⌷⌷یی و لە جەگایەک بە عەردی دادا ! خەیمە لەسەر خەیمە تەناف کەشرابوو، یەعنی خیوەت ، چادر سەتها هه زار خەیمە ، یەعنی خەیمەو چادر بەکوردی ، گوتی لەوە دا – ئەحمەدی – لە عەردی دا ، دووسەت هه زار ژنی لەبوو.. خەبوونەوە ، ئەو گوتی : بە من . ئەو گوتی : بەمن ! زەمانە دی بەینی عەردو عاسمان هه ورە تریشقە لەیدەدا ! یەعنی چەخماغە ! چەخماغەی دی لە گالیسکەیەکی زەڕین دە ، دەڵێ : چیتان داوە لەو بەنی ئادەمە؟ دەڵێ .. گەیشتە تەماشای کرد ژنەکە ، خودایە چیت خەڵق کردووە ؟ بە بیکار بووی؟ ئەو گەوهەرەی بە من دروست کردووە ! بەتاو وەرەوە ، بەڵێ ؛ بەڵام ، تاوو ستایشی بوو . بەڵێ قلیسکایەوە ! ئەم هه موو ژنە بەناوەیان کرد . دەڵێ : گەیشتە و بە پەنج شەش ژنان دەستیان دایە ئەحمەد و نایانە نەو گالیسکەی زەڕین و گەڕانەوە دواوە . خاسەتەن .. پیرو وشک خەبەری نیە ! تەنیا خەیەتی ؛ گوتی : ئەحمەد لەوە سەلتەنەتی کرد . گوتی : ئەحمەد وادیارە تە پیاویکی تەگەیشتووی ! مەردو مەردانە سەروەت و سامانی من بە تە . ئەمان بەشەرتەک ..بە خاتری خودای ، کەتو ئەوەی خودا پەرستم ! بە خاتری خودای بە خاتری ئەو شتەی کە تە دەیپەرستی ! ئەو دەرگایە مەکەوە . هه موو شتە بە تە ، هه رشەوەی ئەوەندە کچە ، هه رشەوو ڕۆژە ئەوەندە کچە. ئەحمەد گوتی : جا لەوە چاتر دەبە !
– بەزیاد نەبە !-
⌷⌷ژە شابانە چوو بوو بە حەمام بارەگا خەلوەت بوو. ئەحمەد گوتی : ئایا لیرەش چاتر هه یە ؟ سەڵ نیە دەڵێ تەش دەرکەی مەکەوە ! توشی ئەو تاوانە نەدەبووی، خانم دەڵێ: ئەم دەرکە مەکەوە . حەتمەن لەرەش چاتر هه یە ! شەقەکی لەدەرگا دا شکاندی ! چووە ژوورەوە ، پادشابوو کەس نەیدەتوانی بەڵێ بە ئاوادەکەی ؟ چووە ژوورەوە قوربان باخ لەو باغەی باڵاتر ، گوتی : ئەها..ئەها کەسەکی تر هەر دەرکە دەشکەنم بە خەشیەکی تر ! قوربان عوقاب هات ..پەی دایە چنگی لەدا نەوشانی گرت – ئەو نەوشانی بەدبەختی من !(٩)- بردیە هه مان جەگاو

ف□ی دا! ئەحمەدی بێ غەم بەو ئاهو ناڵەوە لەوێ مرد !
ئەمما منیش مەعزەرەتم هه یە ، عەدم نیە ؛ بەڵی بە ئاهو ناڵەی زۆرەوە ئەمرم !! ئەمما فایدەی نیە ! بەسەری ئێوە ئەوەندەم خۆشی دیوە ، ئەوەندەم بەشارەت دیوە ، ئەوەندەم عێشق..بەکاری چ دێ ؟ بەستەری جێگا بم ؟!

١٢/٢٠٢٠ – هه ولێر

تێبێنی :

(□) لە نێو ئامیر مۆسیقیەکان زیرەک وێنەی لە گەڵ دەف – دائیرە-دا هه یەو چەند کاسێتێکیشی هه یە کە خۆی گۆرانی دەڵێ و دەف لێدەدا ، میدیای زەندی خێزانی لە چاوپێکەوتنێک دا دەڵێ : زیرەک تەنیا دەفی لێدەداو جوانیشی لێدەدا.هه رچەندە مامۆستای بەڕێز (محەمەدی حەم□ باقی) دەڵێ : زیرەک دەیزانێ عود لێبدات ولە بەندیخانەش عودەکەی لە گەڵ بوو، ئەو دەمەی زیرەک و مامۆستا حەمەباقی لە سلێمانی و کەرکوک پێکەوە زیندانی بوون .
(□) گوێ لە کاسێتەکەی ئەبوو سەباح بگرن کە باسی بەندیخانەو ئازارەکانی خۆی دەکات !
(□) وەک دەردەکەوێ زیرەک حەقایەت و ئەفسانەی زۆری زانیوەو وەک ئەوەی شارەزای هه موو فۆلکڵۆری کوردی بووە ، هه ر بۆیە پێدەچێ زیرەک لە جێگای تریش حەقایەت و ئەفسانەی گێڕابێتەوە ، تکایە هه رکەس دەنگی تۆمارکراوی زیرەکی لایە ، کە قسەی ئاسایی دەکات و حەقایەت دەگێڕیتەوە بڵاوی بکاتەوە .
(□) وەک دەردەکەوێ لەکاتی گێڕانەوەی ئەم ئەفسانەیە زیرەک نەخۆش بووەو لەسەرجێگا بووە و چەندکەسێکی لایە ، دەنگیان دێت .
(□) ئەم ئەفسانەیە بە ناوی ئەفسانەی – ئەحمەدی بێ غەم – ە ،تکایە هه ر کەس تەواوی گێڕانەوەی ئەم ئەفسانەییەی بەتەواوی و تۆمارکراوی بەدەنگی زیرەک لایە ، گەورەیی بکات و بڵاوی بکاتەوە.
(□) کتێبی (ئەفسانەکان وادەگێڕنەوە- کۆمەڵە ئەفسانەو حەقایەتێکی کوردەوارییە) کۆکردنەوە چاپکردنی عەبدوڵلا خدر مەولوود،چاپی هه ولێر-٢٠١٢
(□) ئەفسانەی ئەحمەدی بێ غەم ، لەسەر غەریزەی زانینی نهێنی و تەماعی زۆرتری خۆشی و جوانی و قەدەغەشکێنی دامەزراوە .
(□) زیرەک لە گێڕانەوەی ئەفسانە کە زۆر شارەزایانە ، ئەفسانەکە دەڕازێنێتەوەو بە تەعلیقی کورت و لە جێ خۆشتری دەکات و سەرنجی گوێگر بۆ خۆی ڕادەکێشێ.
(□) ل□□ر□ زیرەک خۆی بە ئەحمەدی بەد بەخت دەچووێنێ ودەڵی: چۆن

عوقاب شانی ئەحمەدی گرت و لە خۆشیەکانی دوورخستەوە ، دەڵێ: منیش ئاوا بەدبەختی شانی گرتووم و بەو داخەوە دەمرم!!

(□□) لینکی ڤیدیۆ دەنگیەکەی حەسەن زیرەک لە کاتی گێڕانەوەی ئەفسانـەکە.

https://www.facebook.com/aso.chaw/posts/496584850681217